A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (kibővített harmadik tanács)

2017. február 1.*

„Szerződésen kívüli felelősség — A keresetlevél pontossága — Elfogadhatóság — Az Alapjogi Charta 47. cikke — Észszerű időn belüli határozathozatal — Vagyoni kár — A meg nem fizetett bírság összege után járó kamatok — Bankgarancia-költségek — Nem vagyoni kár — Okozati összefüggés”

A T-479/14. sz. ügyben,

a **Kendrion NV** (székhelye: Zeist [Hollandia], képviseli kezdetben: P. Glazener és T. Ottervanger, később: T. Ottervanger ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Unió**, melyet az Európai Unió Bírósága képvisel (képviseli kezdetben: A. Placco, később: J. Inghelram és E. Beysen, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen,

támogatja:

az **Európai Bizottság** (képviselik: T. Christoforou, S. Noë és P. van Nuffel, meghatalmazotti minőségben)

beavatkozó fél,

a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) alapjául szolgáló ügyben a Törvényszék előtt lefolytatott eljárás időtartama miatt a felperest állítólagosan ért kár megtérítése iránti, az EUMSZ 268. cikkre alapított kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (kibővített harmadik tanács),

tagjai: S. Papasavvas elnök, I. Labucka, E. Bieliūnas (előadó), V. Kreuschitz és I. S. Forrester bírák,

hivatalvezető: G. Predonzani tanácsos,

tekintettel az eljárás írásbeli szakaszára és a 2016. július 20-i tárgyalásra,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: holland.

Ítéletet

I. A jogvita előzményei

1 A Törvényszék Hivatalához 2006. február 22-én benyújtott keresetlevelében a felperes, a Kendrion NV keresetet indított az [EUMSZ 101. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/F/38.354 – „ipari zsákok” ügy) 2005. november 30-án hozott C(2005) 4634 bizottsági határozat (a továbbiakban: C(2005) 4634 határozat) ellen. A Kendrion a keresetlevelében lényegében azt kérte, hogy a Törvényszék elsődlegesen egészben vagy részben semmisítse meg e határozatot, illetve másodlagosan törölje az említett határozatban vele szemben kiszabott bírságot, vagy csökkentse annak összegét.

2 A 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítéletben (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) a Törvényszék e keresetet elutasította.

3 2012. január 26-án benyújtott kérelmében a felperes fellebbezést nyújtott be a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) ellen.

4 A 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítéletben (C-50/12 P, EU:C:2013:771) a Bíróság e fellebbezést elutasította.

II. Az eljárás és a felek kérelmei

5 A Törvényszék Hivatalához 2014. június 26-án benyújtott keresetlevelében a felperes a jelen keresetet terjesztette elő az Európai Unió Bírósága által képviselt Európai Unióval szemben.

6 A Törvényszék Hivatalához 2014. szeptember 8-án benyújtott külön beadványával az Európai Unió Bírósága a Törvényszék 1991. május 2-i eljárási szabályzata 114. cikkének 1. §-a alapján elfogadhatatlansági kifogást terjesztett elő.

7 A 2015. január 6-i Kendrion kontra Európai Unió végzésben (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2015:2) a Törvényszék elutasította az Európai Unió Bírósága által felhozott elfogadhatatlansági kifogást, és a költségekről ezen időpontban nem határozott.

8 A Bíróság Hivatalához 2015. február 17-én benyújtott kérelemmel az Európai Unió Bírósága a 2015. január 6-i Kendrion kontra Európai Unió végzés (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2015:2) ellen fellebbezést nyújtott be, amelyet a C-71/15. P. hivatkozási számon vettek nyilvántartásba.

9 A 2015. március 2-i végzésben a Törvényszék harmadik tanácsának elnöke az Európai Unió Bíróságának kérelmére felfüggesztette a jelen ügyben folyó eljárást addig, amíg a Bíróság a C-71/15. P. sz., Bíróság kontra Kendrion ügyben az eljárást befejező határozatot nem hoz.

10 A 2015. december 18-iBíróság kontra Kendrion végzéssel (C-71/15 P, nem tették közzé, EU:C:2015:857) az ügyet törölték a Bíróság nyilvántartásából.

11 A jelen ügyben való eljárás folytatását követően az Európai Bizottság a Törvényszék Hivatalához 2016. január 15-én benyújtott beadványában kérte, hogy az Európai Unió Bírósága kérelmeinek támogatása végett beavatkozhasson.

12 2016. február 16-án az Európai Unió Bírósága ellenkérelmet nyújtott be.

13 2016. február 17-én a Törvényszék a jelen ügyet a kibővített harmadik tanács elé utalta.

14 2016. március 2-án a Törvényszék úgy határozott, hogy második beadványváltásra nincs szükség. Egyébiránt a Törvényszék az eljárási szabályzatának 89. cikkében előírt pervezető intézkedések keretében felkérte az Európai Unió Bíróságát arra, közölje, hogy kérte és megkapta-e a felperes és a Bizottság ahhoz való hozzájárulását, hogy benyújthasson bizonyos, az ellenkérelem mellékleteiben foglalt dokumentumokat, amelyek a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) alapjául szolgáló ügyre (a továbbiakban: T-54/06. sz. ügy) vonatkoztak.

15 A 2016. március 15-i Kendrion kontra Európai Unió végzésben (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2016:196) a Törvényszék kibővített harmadik tanácsának elnöke helyt adott a Bizottság arra vonatkozó kérelmének, hogy az Európai Unió Bírósága kérelmeinek támogatása végett beavatkozhasson, és kifejtette, hogy az 1991. május 2-i eljárási szabályzat 116. cikkének 6. §-ában foglalt jogok illetik meg a Bizottságot.

16 2016. március 18-án az Európai Unió Bírósága válaszolt a fenti 14. pontban említett kérdésre. Kérte, hogy a Törvényszék elsődlegesen állapítsa meg azt, hogy az Európai Unió Bíróságának nem kell kérnie és megkapnia a felperes és a Bizottság ahhoz való hozzájárulását, hogy benyújthassa a T-54/06. sz. ügyre vonatkozó dokumentumokat, másodlagosan pedig azt, hogy e hozzájárulást a felperes és a Bizottság hallgatólagosan megadta. Harmadlagosan az Európai Unió Bírósága azt kérte, hogy válaszát kezeljék arra irányuló pervezető intézkedés iránti kérelemként, hogy a Törvényszék rendelje el a T-54/06. sz. ügy eljárási iratait képező dokumentumok és különösen az ellenkérelemhez csatolt dokumentumok jelen kereset keretében történő benyújtását.

17 2016. április 4-én a Törvényszék kibővített harmadik tanácsának elnöke először is úgy határozott, hogy az ügyiratokból eltávolítja azokat a dokumentumokat, amelyek a jelen ügyben benyújtott ellenkérelem mellékleteiben szerepeltek, és a T-54/06. sz. ügyre vonatkoztak. E döntését egyrészt azzal indokolta, hogy az Európai Unió Bírósága nem kérte és nem is kapta meg a T-54/06. sz. ügy feleinek ahhoz való hozzájárulását, hogy benyújthassa az említett dokumentumokat, másrészt pedig azzal, hogy az Európai Unió Bírósága az eljárási szabályzat 38. cikkének (2) bekezdése alapján nem kérte az említett ügy iratanyagába való betekintést. Másodszor a Törvényszék kibővített harmadik tanácsának elnöke az eljárási szabályzat 88. cikkének (3) bekezdése alapján úgy határozott, hogy felkéri a felperest arra, hogy foglaljon állást az Európai Unió Bírósága által a fenti 16. pontban említett 2016. március 18-i válaszában harmadlagosan előterjesztett pervezető intézkedés iránti kérelemmel kapcsolatban.

18 2016. április 12-én a felperes kérte, hogy a Törvényszék, figyelemmel a két fél érdekeire és az Európai Unió Bírósága által előterjesztett kérelem eljárásjogi bonyolultságára, méltányos döntést hozzon.

19 2016. május 11-én a Törvényszék megállapította, hogy a jelen ügy előkészítése és elbírálása az ügy tárgyára tekintettel szükségessé teszi a T-54/06. sz. ügy iratanyagának a Törvényszék rendelkezésére bocsátását. Így az eljárási szabályzat 89. cikke szerinti pervezető intézkedések keretében a Törvényszék úgy határozott, hogy a jelen ügy iratanyagához csatolja a T-54/06. sz. ügy iratanyagát.

20 Az Európai Unió Bírósága 2016. június 17-én kérte a T-54/06. sz. ügy iratanyagának kézbesítését.

21 2016. június 28-án a Törvényszék bizonyos dokumentumok benyújtására kérte a felperest, és feltett neki egy kérdést, amelyre a tárgyaláson kellett válaszolnia.

22 A Törvényszék a 2016. július 20-i tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előadásait és az általa feltett szóbeli kérdésekre adott válaszaikat.

23 A felperes azt kéri, hogy a Törvényszék:

– kötelezze az Uniót vagyoni kár címén 2 308 463,98 euró összegű, illetve legalább olyan összegű kártérítés fizetésére, amelyet a Törvényszék észszerűnek ítél;

– kötelezze az Uniót nem vagyoni kár címén elsődlegesen 11 050 000 euró összegű, illetve másodlagosan 1 700 000 euró összegű, illetve legalábbis, harmadlagosan, a Törvényszék által meghatározott szabályoknak megfelelően a felek által megállapított összegű, vagy mindenesetre maga a Törvényszék által meghatározott, észszerű összegű kártérítés fizetésére;

– állapítsa meg, hogy 2013. november 26-tól kezdődően minden egyes megítélt összeg után a Törvényszék által észszerűnek ítélt mértékű késedelmi kamat jár;

– kötelezze az Uniót a költségek viselésére.

24 A Bizottság által támogatott Európai Unió Bírósága azt kéri, hogy a Törvényszék:

– elsődlegesen az állítólagos vagyoni kár megtérítése iránti kérelmet mint megalapozatlant, az állítólagos nem vagyoni kár megtérítése iránti kérelmet pedig mint elfogadhatatlant és mindenesetre mint megalapozatlant utasítsa el;

– másodlagosan az állítólagos vagyoni kár megtérítése iránti kérelmet mint megalapozatlant utasítsa el, az állítólagos nem vagyoni kár megtérítése címén pedig legfeljebb 5000 euró összegű kártérítést ítéljen meg a felperes részére;

– kötelezze a felperest a költségek viselésére.

III. A jogkérdésről

A. Az elfogadhatóságról

25 Az Európai Unió Bírósága előadja, hogy a keresetlevél az állítólagos nem vagyoni kár jellegét és nagyságát illetően nem világos, és nem pontos. A nem vagyoni kár leírása ugyanis különösen homályos, továbbá a vagyoni kár és a nem vagyoni kár összekeverésén alapul.

26 Az Európai Unió Bírósága alapokmánya 21. cikkének első bekezdése szerint – együttesen értelmezve ezen alapokmány 53. cikkének első bekezdésével és az 1991. május 2-i eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontjával – a keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését. Ennek kellően világosnak és pontosnak kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye az alperes részére védekezésének előkészítését, és azt, hogy a Törvényszék adott esetben további erre vonatkozó információ nélkül elbírálhassa a keresetet. A jogbiztonság és a megfelelő igazságszolgáltatás biztosítása érdekében a kereset elfogadhatóságához szükséges, hogy maga a keresetlevél tartalmazza – legalább összefoglaló jelleggel, de koherens és érthető módon – a kereset alapjául szolgáló lényeges jogi és ténybeli elemeket. Közelebbről e követelmények kielégítése végett a valamely uniós intézmény által okozott állítólagos károk megtérítésére irányuló keresetlevélnek tartalmaznia kell azokat az elemeket, amelyek azonosíthatóvá teszik a felperes által az intézménnyel szemben kifogásolt magatartást, és azokat az okokat, amelyek alapján a felperes úgy ítéli meg, hogy okozati összefüggés áll fenn a magatartás és az őt állítólagosan ért kár között, valamint tartalmaznia kell e kár jellegét és nagyságát (lásd: 2015. október 7-i Accorinti és társai kontra EKB ítélet, T-79/13, EU:T:2015:756, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 A jelen ügyben először is hangsúlyozni kell, hogy a felperes érvelése az általa hivatkozott nem vagyoni károk jellegét illetően kétségtelenül rövid. Ezen érvelés azonban a keresetlevélben szereplő magyarázatok és hivatkozások összességére tekintettel elegendőnek tűnik.

28 Egyrészt ugyanis a felperes hangsúlyozza többek között, hogy ő „egy, a tőzsdén jegyzett vállalkozás, amelynek sorsát nemcsak saját alkalmazottai, hanem a sajtó, a befektetők és az ügyfelei is figyelemmel kísérik”. A felperes kifejti, hogy jóhírnevét indokolatlanul kikezdték.

29 Másrészt a felperes lényegében azzal érvel, hogy a bizonytalanság éveinek elhúzódása negatív hatással járt a vállalkozás irányítására, befektetéseire, vonzerejére és stratégiájára. Hozzáteszi, hogy e bizonytalanság személyes nem vagyoni kárt is okozott alkalmazottainak, valamint vezető tisztségviselőinek, akik nagy nyomás alá kerültek.

30 Végül az Európai Unió Bírósága által hivatkozott, az állítólagos nem vagyoni károk és az esetleges vagyoni károk közötti viszonyt illető kétértelműség az állítólagos nem vagyoni károk megtérítése iránti kérelem megalapozottságának, és különösen az e károk értékelésével és megtérítésével kapcsolatos szempontoknak az értékeléséhez tartozik.

31 Másodsorban az állítólagos nem vagyoni károk nagyságát illetően a felperes helyesen hangsúlyozza, hogy az általa hivatkozott nem vagyoni károkat jellegüknél fogva nem lehet pontosan kiszámítani. Egyébiránt emlékeztet arra, hogy az állítólagos nem vagyoni kár meghatározása érdekében figyelembe kell venni az összefüggéseket, tehát az ügy jellegét és az érintett vállalkozást. Végül a felperes olyan módszerrel becsüli fel a kárát, amelynek relevanciája a kereset megalapozottságának értékeléséhez tartozik.

32 Így a keresetlevél kellően világos és pontos, és a felperes elegendő információval szolgált az állítólagos nem vagyoni kára jellegének és nagyságának értékeléséhez. Ezen információk ennélfogva lehetővé tették az Európai Unió Bírósága számára, hogy előkészítse védekezését, a Törvényszék számára pedig lehetővé teszik a jelen keresetről való határozathozatalt.

33 A fentiekre tekintettel az Európai Unió Bírósága által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

B. Az ügy érdeméről

34 Az EUMSZ 340. cikk második bekezdése értelmében szerződésen kívüli felelősség esetén az Unió a tagállamok jogában közös általános elveknek megfelelően megtéríti az intézményei vagy alkalmazottai által feladataik teljesítése során okozott károkat.

35 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 340. cikk második bekezdéséből kitűnik, hogy az Unió szerződésen kívüli felelősségének megállapítása és a kártérítéshez való jog érvényesítése több feltétel együttes fennállásától függ, amely feltételek nevezetesen az intézményeknek felrótt magatartás jogellenességére, a kár bekövetkezésére, valamint az e magatartás és a hivatkozott kár közötti okozati összefüggés fennállására vonatkoznak (1982. szeptember 29-i Oleifici Mediterranei kontra EGK ítélet, 26/81, EU:C:1982:318, 16. pont; 2008. szeptember 9-i FIAMM és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-120/06 P és C-121/06 P, EU:C:2008:476, 106. pont).

36 Amennyiben e feltételek egyike nem teljesül, a keresetet teljes egészében el kell utasítani anélkül, hogy szükséges lenne az Unió szerződésen kívüli felelősségére vonatkozó többi feltételt megvizsgálni (1999. október 14-i Atlanta kontra Európai Közösség ítélet, C-104/97 P, EU:C:1999:498, 65. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 1994. szeptember 15-i KYDEP kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-146/91, EU:C:1994:329, 81. pont). Ezenkívül az uniós bíróság nem köteles e feltételeket egy adott sorrendben vizsgálni (2010. március 18-i Trubowest Handel és Makarov kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-419/08 P, EU:C:2010:147, 42. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 1999. szeptember 9-i Lucaccioni kontra Bizottság ítélet, C-257/98 P, EU:C:1999:402, 13. pont).

37 A jelen ügyben a felperes először is előadja, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás időtartama sértette az észszerű időn belüli határozathozatal tiszteletben tartásával kapcsolatos követelményeket (a továbbiakban: észszerű időn belüli határozathozatal). Másodszor azt állítja, hogy e jogsértés olyan károkat okozott a számára, amelyeket meg kell téríteni.

1. Az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való állítólagos elmulasztásáról

38 A felperes először is azt állítja, hogy a 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítéletben (C-50/12 P, EU:C:2013:771) a Bíróság már kimondta, hogy a T-54/06. sz. ügyben való határozathozatal idejét illetően teljesül az egy olyan jogi szabály kellően súlyos megsértésének fennállására vonatkozó feltétel, amelynek célja, hogy magánszemélyek számára jogokat keletkeztessen. Nem szükséges tehát tovább vizsgálni a határozathozatal ideje észszerű jellegének értékelésére vonatkozó szempontokat, sem pedig azoknak a jelen ügyben való alkalmazását.

39 Másodszor a felperes azzal érvel, hogy a T-54/06. sz. ügyben a 2 éves és 6 hónapos határozathozatali idő megfelelő lett volna azon tényre figyelemmel, hogy a Törvényszék nemzetközi bírói fórum, ami bizonyos bonyolultsággal jár, különösen a nyelvhasználatra vonatkozó szabályokból fakadóan. Márpedig a jelen ügyben semmilyen elem nem igazolja a határozathozatal 2 évnél és 6 hónapnál hosszabb idejét. Így, mivel a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás időtartama 5 évet és 9 hónapot tett ki, az 3 évvel és 3 hónappal meghaladta a határozathozatal észszerű idejét.

40 Az Európai Unió Bírósága előadja, hogy a felperes érveit el kell utasítani.

41 Először is emlékeztet arra, hogy a 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (C-50/12 P, EU:C:2013:771) szerint a Törvényszéknek kell a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló kereseteket elbírálnia, és megvizsgálnia, hogy az Unió szerződésen kívüli felelőssége megállapításának feltételei teljesülnek-e.

42 Másodszor a felperes azon állítását, miszerint a versenyjog alkalmazásával kapcsolatos ügyekben folytatott eljárások időtartama kizárólag akkor észszerű, ha az nem haladja meg a 2 éves és 6 hónapos időszakot, semmilyen viszonyban nem áll a Törvényszék előtti eljárások valóságtartalmával, amint ezt mutatja az e bíróság előtt az ilyen típusú ügyekben 2006 és 2015 között folytatott eljárások átlagos időtartama. Ugyanígy azon időtartam, amely a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között telt el, csupán 16 hónappal haladta meg a 2007 és 2010 között a versenyjog alkalmazásával járó ügyekben lefolytatott eljárások e szakaszának átlagos időtartamát.

43 Harmadszor – és főleg – a határozathozatal idejének észszerű jellegét minden egyes ügy sajátos körülményei alapján kell értékelni, különös tekintettel a szokatlanul hosszú tétlenségi időszakok esetleges fennállására. Így a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás teljes időtartamát, valamint az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása közötti időtartamot igazolja a versenyjog alkalmazásával járó ügyek terjedelmes jellege, az a körülmény, hogy a C(2005) 4634 határozat ellen hat különböző nyelven tizenöt keresetet nyújtottak be párhuzamosan, valamint az a többnyelvű környezet, amelyben az Európai Unió Bírósága működik. Egyébiránt figyelembe kell venni a bírák megbízatásának korlátozott időtartamát, valamint azon tanács egyik tagjának hosszú betegségét, amelyhez a T-54/06. sz. ügyet utalták.

44 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének második bekezdése többek között akként rendelkezik, hogy „[m]indenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja”.

45 E jogot – amelynek létezése az Alapjogi Charta hatálybalépését megelőzően az uniós jog általános elveként került megállapításra – alkalmazhatónak ítélték a Bizottság határozata elleni bírósági kereset keretében (lásd: 2009. július 16-i Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ítélet, C-385/07 P, EU:C:2009:456, 178. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

46 A jelen ügyben a T-54/06. sz. ügy iratanyagának részletes vizsgálatából kitűnik, hogy – amint azt a Bíróság a 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítéletben (C-50/12 P, EU:C:2013:771) helyesen hangsúlyozta – a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás közel 5 éves és 9 hónapos időtartama nem igazolható az említett ügy egyetlen sajátos körülményével sem.

47 Először is rá kell mutatni arra, hogy a T-54/06. sz. ügy egy, a versenyszabályokba ütköző jogsértés fennállásával kapcsolatos jogvitára vonatkozott, és hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a gazdasági szereplőket megillető jogbiztonság alapvető követelménye, valamint a belső piacon a torzulásmentes verseny biztosításának célja nagy jelentőséggel bír nemcsak maga a felperes és versenytársai, hanem harmadik személyek számára is az érintett személyek nagy száma és a szóban forgó pénzügyi érdekek miatt (2009. július 16-i Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ítélet, C-385/07 P, EU:C:2009:456, 186. pont).

48 Másodszor meg kell állapítani, hogy a T-54/06. sz. ügyben körülbelül 3 év és 10 hónap, azaz 46 hónap telt el egyrészt az eljárás írásbeli szakaszának vége, azaz a Bizottság viszonválaszának 2007. február 19-én történt benyújtása, másrészt pedig az eljárás szóbeli szakaszának 2010. november 30-án történt megnyitása között.

49 Ezen időszak alatt végzik el többek között a felek érveinek összefoglalását, az ügyek előkészítését, a jogviták ténybeli és jogi elemzését, valamint az eljárás szóbeli szakaszának előkészítését. Így ezen időszak időtartama különösen a jogvita bonyolultságától, valamint a felek magatartásától és közbenső eljárási kérdések felmerülésétől függ.

50 A jogvita bonyolultságát illetően először is emlékeztetni kell arra, hogy a T-54/06. sz. ügy az EUMSZ 101. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban hozott bizottsági határozat ellen benyújtott keresetre vonatkozott.

51 Márpedig, amint a T-54/06. sz. ügy iratanyagából kitűnik, a versenyjog Bizottság általi alkalmazására vonatkozó keresetek más típusú ügyekhez képest nagyobb fokú bonyolultságot mutatnak, figyelemmel különösen a megtámadott határozat hosszára, az iratanyag terjedelmére, és annak szükségességére, hogy részletesen értékeljenek számos összetett tényt, amely tények időben és térben gyakran kiterjedtek.

52 Így az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása közötti 15 hónapos időtartam főszabály szerint megfelelő időtartamnak minősül a T-54/06. sz. ügyhöz hasonlóan a versenyjog alkalmazására vonatkozó ügyek elbírálását illetően.

53 Ezt követően figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy a C(2005) 4634 határozat ellen több keresetet is benyújtottak.

54 A Bizottság által az uniós versenyjog alkalmazása során elfogadott ugyanazon határozattal szemben benyújtott keresetek ugyanis főszabály szerint párhuzamos elbírálást tesznek szükségessé, még akkor is, ha e kereseteket nem egyesítették. E párhuzamos elbírálást különösen az említett keresetek egymással való összefüggése, valamint annak szükségessége indokolja, hogy a keresetek elemzése és az azokra adandó válasz során biztosítsák a koherenciát.

55 Így az összefüggő ügyek párhuzamos elbírálása igazolhatja az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között eltelt időszak további összefüggő ügyenként egy hónappal való meghosszabbodását.

56 A jelen ügyben a C(2005) 4634 határozat ellen tizenöt keresetet nyújtottak be. Azonban egyrészt az egyik felperes elállt az e határozat ellen benyújtott keresetétől (2006. július 6-i Cofira-Sac kontra Bizottság végzés, T-43/06, nem tették közzé, EU:T:2006:192). Másrészt a C(2005) 4634 határozat ellen benyújtott két kereset a 2010. szeptember 13-i Trioplast Wittenheim kontra Bizottság ítélet (T-26/06, nem tették közzé, EU:T:2010:387) és a 2010. szeptember 13-i Trioplast Industrier kontra Bizottság ítélet (T-40/06, EU:T:2010:388) meghozatalához vezetett.

57 E körülmények között a C(2005) 4634 határozat ellen benyújtott keresetek tárgyát képező tizenkét másik ügy elbírálása a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás 11 hónappal való meghosszabbodását igazolta.

58 Következésképpen az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása közötti 26 hónapos (15 hónap plusz 11 hónap) időtartam megfelelő lett volna a T-54/06. sz. ügy elbírálásához.

59 Végül az ügy ténybeli, jogi és eljárási bonyolultsága a jelen ügyben nem igazolja a hosszabb időtartamot. E tekintetben rá kell mutatni különösen arra, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között az eljárást nem szakította meg és nem is késleltette semmilyen, a Törvényszék által elfogadott pervezető intézkedés.

60 Ami a T-54/06. sz. ügyben a felek magatartását és a közbenső eljárási kérdések felmerülését illeti, a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között eltelt időt egyáltalán nem befolyásolta ilyen magatartás vagy ilyen közbenső kérdések felmerülése.

61 Ennélfogva a T-54/06. sz. ügy körülményeire tekintettel az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között eltelt 46 hónapos időtartamból kitűnik, hogy ezen ügyben 20 hónapot kitevő igazolatlan tétlenségi időszak következett be.

62 Harmadszor a T-54/06. sz. ügy iratanyagának vizsgálata nem fedett fel egyetlen olyan körülményt sem, amely lehetővé tenné annak megállapítását, hogy egyrészt a keresetlevél benyújtásának időpontja és a viszonválasz benyújtásának időpontja, másrészt pedig az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása és a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) kihirdetése között igazolatlan tétlenségi időszak következett volna be.

63 Ebből következik, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás, amely a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) kihirdetésével ért véget, sértette az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdését, mivel 20 hónappal meghaladta a határozathozatal észszerű idejét, ami megvalósítja egy olyan uniós jogi szabály kellően súlyos megsértését, amelynek célja az, hogy magánszemélyek számára jogokat keletkeztessen.

2. Az állítólagos károkról és a feltételezett okozati összefüggésről

64 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint azon kárnak, amelynek megtérítését az Unió szerződésen kívüli felelősségének megállapítására irányuló kereset keretében kérik, ténylegesnek és biztosnak kell lennie, amit a felperesnek kell bizonyítania (lásd: 2006. november 9-i Agraz és társai kontra Bizottság ítélet, C-243/05 P, EU:C:2006:708, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A felperesnek kell meggyőző bizonyítékokkal szolgálnia mind az általa hivatkozott kár fennállását, mind pedig annak nagyságát illetően (lásd: 1997. szeptember 16-i Blackspur DIY és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-362/95 P, EU:C:1997:401, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

65 Szintén az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az okozati összefüggésre vonatkozóan az EUMSZ 340. cikk második bekezdésében felállított feltétel az intézmények magatartása és a kár közötti, kellően közvetlen okozati összefüggés fennállására vonatkozik (2010. március 18-i Trubowest Handel és Makarov kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-419/08 P, EU:C:2010:147, 53. pont; 2005. december 14-i Beamglow kontra Parlament és társai ítélet, T-383/00, EU:T:2005:453, 193. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 1979. október 4-i Dumortier és társai kontra Tanács ítélet, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 és 45/79, EU:C:1979:223, 21. pont). A felrótt magatartás és a hivatkozott kár közötti okozati összefüggés fennállását a felperesnek kell bizonyítania (lásd: 1998. szeptember 30-i Coldiretti és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, T-149/96, EU:T:1998:228, 101. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

66 A jelen ügyben a felperes azt állítja, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása vagyoni és nem vagyoni károkat okozott neki.

a) Az állítólagos vagyoni károkról és a feltételezett okozati összefüggésről

67 A felperes azt állítja, hogy vagyoni kár érte azon további pénzügyi terhek miatt, amelyeket a 2010. augusztus 26. – amely napon a Bíróságnak meg kellett volna hoznia ítéletét – és 2013. november 26 – amely napon a Bíróság ténylegesen meghozta a Kendrion kontra Bizottság ítéletet (C-50/12 P, EU:C:2013:771) – közötti időszakban kellett viselnie. E terhek összege 2 308 463,98 eurót tesz ki. Ezen összeget a következő módszer alapján számították ki. Először is össze kell adni egyrészt az annak érdekében nyújtott bankgarancia költségeit, hogy ne kelljen azonnal megfizetnie a C(2005) 4634 határozatban kiszabott bírság összegét (a továbbiakban: bankgarancia-költségek), másrészt pedig a bírság összege után fizetett kamatokat (a továbbiakban: bírságösszeg utáni kamatok). Ezt követően ezen összeadás eredményéből le kell vonni azokat a költségeket, amelyeket a felperesnek akkor kellett volna viselnie, ha köteles lett volna a bírságot 2010. augusztus 26-án megfizetni.

68 Az Európai Unió Bírósága először is azzal érvel, hogy nincs kellően közvetlen okozati összefüggés egyrészt a bankgarancia-költségekkel és a bírságösszeg utáni kamatokkal összefüggő vagyoni kár, másrészt pedig az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása között. Mindenekelőtt ugyanis e vagyoni kár a felperes saját választásából ered. Ezenkívül az okozati összefüggés fennállása nem bizonyítható kizárólag annak megállapításával, hogy az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása hiányában a felperes nem lett volna köteles arra, hogy e határidő-túllépés időszaka vonatkozásában bankgarancia-költségeket és a bírságösszeg utáni kamatokat fizessen.

69 Másodszor azok a kamatok, amelyeket a felperesnek kellett fizetnie, nem minősíthetők kárnak. E kamatok ugyanis annak ellentételezésére szolgálnak, hogy a Bizottság nem rendelkezhetett olyan összeggel, amellyel joga volt rendelkezni, és a felperes jogalap nélküli gazdagodna, ha e kamatoknak megfelelő összegű kártérítésben részesülne. Másodlagosan az Európai Unió Bírósága azt állítja, hogy a keresetlevél mellékleteiként benyújtott táblázatok nem bizonyítják a felperest állítólag ért vagyoni kárt. Kifejti, hogy a vagyoni kár fennállása és nagysága csupán méltányosan határozható meg.

1) Előzetes észrevételek

70 Hangsúlyozni kell, hogy a C(2005) 4634 határozat 2. cikke kimondta, hogy az e határozatban kiszabott bírságokat a határozat közlésétől számított három hónapos határidőn belül meg kell fizetni. Az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről szóló 1605/2002/EK, Euratom tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 2002. december 23-i 2342/2002/EK, Euratom bizottsági rendelet (HL 2002. L 357., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 4. kötet, 145. o.) 86. cikke alapján e határozat 2. cikke előírta, hogy e három hónapos határidő lejártát követően automatikusan fel kell számítani az Európai Központi Bank (EKB) által az említett határozat elfogadása hónapjának első napján a fő refinanszírozási műveleteire vonatkozóan alkalmazott mértékű, három és fél százalékponttal növelt, azaz 5,56%-os kamatokat.

71 Az EUMSZ 299. cikk első bekezdésének megfelelően a C(2005) 4634 határozat végrehajtható okiratnak minősült, mivel a 2. cikkében a felperessel szemben pénzügyi kötelezettséget írt elő. Egyébiránt az e határozat ellen az EUMSZ 263. cikk alapján benyújtott megsemmisítés iránti kereset nem kérdőjelezte meg az említett határozat végrehajthatóságát, mivel az EUMSZ 278. cikk értelmében az Európai Unió Bíróságához benyújtott kereseteknek nincs halasztó hatályuk.

72 A Bizottság a 2005. december 13-i keltezésű levelében közölte a felperessel a C(2005) 4634 határozatot. Ennek során jelezte, hogy ha a felperes a Törvényszék vagy a Bíróság előtt eljárást indít, semmilyen beszedési intézkedésre nem kerül sor addig, amíg az ügy függőben van, amennyiben a fizetési határidő lejártának napjáig két feltételnek eleget tesz. A 2342/2002 rendelet 86. cikkének (5) bekezdése alapján e két feltétel a következő volt: először is a Bizottság követelése után a fizetési határidő lejártának napjától kezdődően 3,56%-os kamatot kellett fizetni, másodszor pedig a fizetési határidő lejártát megelőzően olyan, a Bizottság részére elfogadható bankgaranciát kellett nyújtani, amely egyszerre fedezi az adósságot és a kamatokat, illetve az adósság növekedéseit.

73 A felperes úgy döntött, hogy nem fizeti meg azonnal a vele szemben kiszabott bírság összegét, és 3,56%-os kamatfizetés mellett bankgaranciát nyújt.

74 Ezen észrevételek fényében kell megvizsgálni a hivatkozott vagyoni károkat, valamint az e károk és az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása közötti feltételezett okozati összefüggést.

2) A bírságösszeg utáni kamatfizetésről

75 Először is meg kell állapítani, hogy a fenti 71. pontban említett EUMSZ 299. cikk első bekezdésének és az EUMSZ 278. cikknek az együttes alkalmazása miatt a C(2005) 4634 határozatban kiszabott bírság összege az említett határozat ellen benyújtott megsemmisítés iránti kereset benyújtása ellenére is járt a Bizottságnak. Így a bírság összege után járó kamatot, amelynek mértéke 3,56%-ot tett ki, késedelmi kamatnak kell minősíteni.

76 Másodszor rá kell mutatni arra, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás során a felperes nem fizette meg a bírság összegét, sem a késedelmi kamatokat. Így az említett ügyben folytatott eljárás során a felperes rendelkezhetett ezen, a késedelmi kamatokkal növelt bírság összegének megfelelő összeggel.

77 Márpedig a felperes nem nyújtott be azt alátámasztó bizonyítékokat, hogy a T-54/06. sz. ügyben az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása által jellemzett időszak után a Bizottságnak a későbbiekben megfizetett késedelmi kamatok összege meghaladta azt az előnyt, amelyet a felperes abból húzhatott, hogy a rendelkezésére állt a késedelmi kamattal növelt bírság összegének megfelelő összeg. Más szóval a felperes nem bizonyította azt, hogy az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása által jellemzett időszak vonatkozásában a bírságösszeg után járó kamatok meghaladták azt az előnyt, amelyet abból húzhatott, hogy nem fizette meg az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása bekövetkezésének időpontjáig járó kamatokkal és az e jogsértés folytatásának időszaka után járó kamatokkal növelt bírságot.

78 Ezen értékelést nem kérdőjelezi meg a felperes által javasolt számítási módszer, amely abban állt volna, hogy az állítólagos kár összegéből vonják le azokat a finanszírozási költségeket, amelyeket a felperesnek a bank általi finanszírozás miatt kellett volna viselnie akkor, ha köteles lett volna a bírságot 2010. augusztus 26-án megfizetni.

79 A keresetlevélben ugyanis a felperes sehol nem állítja, és *a fortiori* nem is bizonyítja, hogy a C(2005) 4634 határozatban kiszabott bírság összegének megfizetése érdekében arra kényszerült volna, hogy harmadik fél általi finanszírozást vegyen igénybe.

80 A fentiekre figyelemmel nem nyert bizonyítást, hogy az észszerű időn belüli határozathozatal T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása által jellemzett időszak alatt a felperest tényleges és biztos kár érte volna a késedelmi kamatoknak a meg nem fizetett bírság összege utáni megfizetésével összefüggésben. Az állítólag e címen őt ért kár megtérítése iránti kérelmet tehát el kell utasítani, anélkül hogy a hivatkozott okozati összefüggés fennállását meg kellene vizsgálni.

3) A bankgarancia-költségek fizetéséről

81 Először is a kárt illetően az ügy irataiból kitűnik, hogy a felperes bankgaranciát nyújtott, és hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás során negyedéves díj formájában fizette meg a bankgarancia-költségeket.

82 Ebből következik, hogy a felperes bizonyította, hogy őt tényleges és biztos kár érte amiatt, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása által jellemzett időszak során fizette a bankgarancia-költségeket.

83 Másodszor az okozati összefüggést illetően rá kell mutatni egyrészt arra, hogy ha a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás nem sértette volna az észszerű időn belüli határozathozatal elvét, a felperesnek e határidő-túllépés időszaka után nem kellett volna bankgarancia-költségeket fizetnie.

84 Így okozati összefüggés áll fenn az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása és a felperest amiatt ért kár bekövetkezése között, hogy az ezen észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása által jellemzett időszak után bankgarancia-költségeket fizetett.

85 Másrészt hangsúlyozni kell azt, hogy kétségkívül a kifogásolt magatartásnak kell a kár meghatározó okának lennie (2011. március 31-i Mauerhofer kontra Bizottság végzés, C-433/10 P, nem tették közzé, EU:C:2011:204, 127. pont; 2006. május 10-i Galileo International Technology és társai kontra Bizottság ítélet, T-279/03, EU:T:2006:121, 130. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 2010. március 18-i Trubowest Handel és Makarov kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-419/08 P, EU:C:2010:147, 61. pont). Más szóval, még ha az intézmények esetleg hozzá is járultak ahhoz a kárhoz, amelynek megtérítésére a kereset irányul, az említett hozzájárulás túl távoli lehet a másokat, adott esetben a felperest terhelő felelősség okán (2010. március 18-i Trubowest Handel és Makarov kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-419/08 P, EU:C:2010:147, 59. pont; 2011. március 31-i Mauerhofer kontra Bizottság végzés, C-433/10 P, nem tették közzé, EU:C:2011:204, 132. pont).

86 Egyébiránt a Törvényszék már kimondta, hogy valamely, a Törvényszék által a későbbiekben megsemmisített bizottsági határozatban szankcionált társaság részéről felmerült bankgarancia-költségekben álló állítólagos kár nem közvetlenül e határozat jogellenességéből ered, mivel e kár a társaság arra vonatkozó saját választásából származik, hogy bankgaranciát nyújt annak érdekében, hogy ne kelljen teljesítenie a bírság vitatott határozatban előírt határidőn belüli megfizetésére vonatkozó kötelezettséget (lásd ebben az értelemben: 2005. április 21-i Holcim (Deutschland) kontra Bizottság ítélet, T-28/03, EU:T:2005:139, 123. pont; 2007. december 12-i Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság végzés, T-113/04, nem tették közzé, EU:T:2007:377, 38. pont).

87 A jelen ügyben azonban rá kell mutatni arra, hogy először is akkor, amikor a felperes a T-54/06. sz. ügyben 2006. február 22-én benyújtotta keresetét, és amikor bankgaranciát nyújtott, az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztását nem lehetett előre látni. Ezenkívül a felperes jogszerűen elvárhatta, hogy keresetét észszerű időn belül bírálják el.

88 Másodszor az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztására azt követően került sor, hogy a felperes eredetileg úgy döntött, hogy bankgaranciát nyújt.

89 Így a jelen ügy tényállása lényegesen eltér a fenti 86. pontban említett 2005. április 21-i Holcim (Deutschland) kontra Bizottság ítéletben (T-28/03, EU:T:2005:139) és a 2007. december 12-i Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság végzésben (T-113/04, nem tették közzé, EU:T:2007:377) megállapított tényállástól. Az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása és a bankgarancia-költségeknek az e határidő-túllépés által jellemzett időszakban való fizetése közötti összefüggést tehát az Európai Unió Bírósága által állítottakkal ellentétben nem szakíthatta meg a felperes azon eredeti döntése, hogy nem fizeti meg azonnal a C(2005) 4634 határozatban kiszabott bírságot, hanem bankgaranciát nyújt.

90 Ebből következik, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása és a felperest amiatt ért kár között, hogy az említett határidő túllépése által jellemzett időszakban bankgarancia-költségeket fizetett, kellően közvetlen okozati összefüggés áll fenn.

91 Harmadszor a felperes előadja, hogy vagyoni kár érte őt azon további pénzügyi terhek miatt, amelyeket a 2010. augusztus 26. és 2013. november 26. – amely napon a Bíróság ténylegesen meghozta a Kendrion kontra Bizottság ítéletet (C-50/12 P, EU:C:2013:771) – közötti időszakban kellett viselnie (lásd a fenti 67. pontot).

92 E tekintetben először is rá kell mutatni arra, hogy a felperes keresetében arra hivatkozik, hogy kizárólag a T-54/06. sz. ügyben sérült az észszerű időn belüli határozathozatal elve. Nem hivatkozik tehát arra, hogy a 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (C-50/12 P, EU:C:2013:771) alapjául szolgáló üggyel együtt a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás teljes időtartama miatt került sor az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztására.

93 Így a jelen ügyben kizárólag az került megállapításra, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás sértette az észszerű időn belüli határozathozatal elvét (lásd a fenti 63. pontot).

94 Ezt követően az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) kihirdetésével ért véget.

95 Így 2011. november 16-tól a felperes képes volt arra, hogy felmérje az észszerű időn belüli határozathozatal T-54/06. sz. ügyben való elmulasztásának fennállását, másrészt az őt amiatt ért kárt, hogy az említett határidő túllépése által jellemzett időszakban bankgarancia-költségeket fizetett.

96 Egyébiránt a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) ellen 2012. január 26-án benyújtott fellebbezésében a felperes azzal érvelt, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás túlzottan hosszú ideje hátrányos következményekkel járt számára, és e címen kérte a vele szemben kiszabott bírság összegének csökkentését.

97 Végül a C(2005) 4634 határozat, amely a felperessel szemben bírságot szabott ki, csak 2013. november 26-án vált jogerőssé, és a Bizottság által felajánlott, bankgarancia nyújtására vonatkozó lehetőség e napon ért véget, azon oknál fogva, hogy a felperes úgy döntött, hogy a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) ellen fellebbezést nyújt be.

98 Ebből következik, hogy a bankgarancia-költségeknek a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) kihirdetését követően való fizetése – amely ítélet véget vetett az észszerű időn belüli határozathozatal T-54/06. sz. ügyben való elmulasztásának – nincs kellően közvetlen okozati összefüggésben e jogsértéssel, mivel e költségek megfizetése a felperesnek az említett jogsértést követően hozott azon személyes és önálló döntéséből ered, hogy nem fizeti meg a bírságot, illetve nem kéri a C(2005) 4634 határozat felfüggesztését, hanem a fent hivatkozott ítélet ellen fellebbezést nyújt be.

99 A fentiek összességéből következik, hogy kellően közvetlen okozati összefüggés van egyrészt az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása, másrészt pedig a felperest a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) kihirdetését megelőzően ért kár között, amely kár abban áll, hogy a felperes az ezen észszerű határidő túllépése által jellemzett időszakban bankgarancia-költségeket fizetett.

4) A keletkezett vagyoni kár értékeléséről

100 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás időtartama ezen ügyben 20 hónappal haladta meg az észszerű időn belüli határozathozatalt (lásd a fenti 63. pontot).

101 Másodszor egyrészt a felperes a keresetlevélben kifejti, hogy őt vagyoni kár érte „azon további pénzügyi terhek miatt, amelyeket az érintett időszakban, azaz a 2010. augusztus 26-tól 2013. november 26-ig tartó időszakban kellett viselnie” (lásd a fenti 67. pontot). Ezenkívül kártérítési kérelmének alátámasztása érdekében információkat szolgáltat az ezen időszakban általa fizetett bankgarancia-költségekről.

102 Így a keresetlevél indokolásának fényében értelmezve a felperes által első kereseti kérelmében előterjesztett kártérítési kérelem a 2010. augusztus 26-át követően felmerült költségekre vonatkozik.

103 Márpedig az uniós bíróságok előtti eljárásra irányadó szabályokból, különösen az Európai Unió Bírósága alapokmányának 21. cikkéből, valamint az 1991. május 2-i eljárási szabályzat 44. cikkének 1. §-ából következik, hogy a jogvita terjedelmét főszabály szerint a felek határozzák meg és határolják körül, és az uniós bíróság nem határozhat a kereseten túlterjedően (2013. december 10-i Bizottság kontra Írország és társai ítélet, C-272/12 P, EU:C:2013:812, 27. pont; 2014. július 3-i Electrabel kontra Bizottság ítélet, C-84/13 P, nem tették közzé, EU:C:2014:2040, 49. pont).

104 Így a Törvényszék nem térhet el a felperes kérelmétől, és nem rendelheti el hivatalból a 2010. augusztus 26-át megelőzően keletkezett kár, azaz egy olyan időszakban keletkezett kár megtérítését, amely időben eltér attól az időszaktól, amely során a felperest állítólag kár érte.

105 Másrészt a felperes által 2011. november 16-át követően fizetett bankgarancia-költségek nem állnak kellően közvetlen okozati összefüggésben az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztásával (lásd a fenti 98. pontot).

106 Ennélfogva a jelen ügyben megtéríthető kár a felperes által 2010. augusztus 26. és 2011. november 16. között fizetett bankgarancia-költségeknek felel meg.

107 Harmadszor a felperes által benyújtott iratokból kitűnik, hogy a bankgarancia-költségek fizetésére negyedévente került sor. Ezen iratok azt is mutatják, hogy 2010. augusztus 26. és 2011. december 31. között a felperes a következő bankgarancia-költségeket fizette meg:

Időszak	Költségek (euró)
2010.8.26–2010.12.31.	175 709,87
2010.12.31–2011.3.14.	81 382,15
2011.3.14–2011.3.31.	18 983,87
2011.3.31–2011.6.30.	102 533,99
2011.6.30–2011.9.30.	104 603,82
2011.9.30–2011.12.31.	105 555,48
Összesen	588 769,18

108 Ebből következik, hogy a felperes által a 2010. augusztus 26. és 2011. november 16. közötti időszakban fizetett bankgarancia-költségek 588 769,18 eurót tettek ki.

109 A fentiekre tekintettel a felperes 588 769,18 euró összegű kártérítésre jogosult az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása miatt őt ért vagyoni kár megtérítése címén, amely kár abban áll, hogy további bankgarancia-költségeket fizetett.

b) Az állítólagos nem vagyoni károkról és a feltételezett okozati összefüggésről

110 A felperes először is azzal érvel, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata szerint fennáll az a szilárd – noha megdönthető – vélelem, miszerint az eljárások túlzottan hosszú időtartama nem vagyoni kárral jár. Egyébiránt a felperes „egy, a tőzsdén jegyzett vállalkozás, amelynek sorsát nemcsak saját alkalmazottai, hanem a sajtó, a befektetők és az ügyfelei is figyelemmel kísérik”. Így a felperes jóhírnevét indokolatlanul kikezdték. Végül a bizonytalanság éveinek elhúzódása negatív hatással járt a vállalkozás irányítására, befektetéseire, vonzerejére és stratégiájára. Ezenkívül az elhúzódó bizonytalanság személyes nem vagyoni kárt is okozott a felperes alkalmazottainak, valamint vezető tisztségviselőinek.

111 Másodszor a felperes hangsúlyozza, hogy a hivatkozott nem vagyoni kár pontos felmérése e kár jellege miatt nehéz. Az Emberi Jogok Európai Bírósága azonban hangsúlyozza a hasonló ügyek fontosságát, amikor a károkat felméri. Így a jelen ügyben keletkezett nem vagyoni kár felmérését segítő legjobb hivatkozási alapot azon ügyek jelentik, amelyekben a Törvényszék vagy a Bíróság megállapította az észszerű határidő megsértését, és „méltányos elégtétel” címén csökkentette az uniós versenyszabályok megsértése miatt bizottsági határozatban kiszabott bírságot.

112 E körülmények között a felperes a 2010. augusztus 26. és 2013. november 26. közötti időszak után elsődlegesen 11 050 000 euró összegű kártérítést kér, amely a C(2005) 4634 határozatban vele szemben kiszabott bírságösszeg a késedelem minden egyes éve után számított 10%-ának felel meg. Másodlagosan a felperes 1 700 000 euró összegű kártérítést kér, amely a C(2005) 4634 határozatban vele szemben kiszabott bírságösszeg 5%-ának felel meg. A felperes harmadlagosan azt kéri, hogy a kártérítés összegét a felek a Törvényszék által meghatározott módon állapítsák meg, illetve negyedlegesen, hogy a kártérítést maga a Törvényszék állapítsa meg észszerű összegben.

113 Az Európai Unió Bírósága ezzel szemben először is azzal érvel, hogy a felperes nem bizonyította nem vagyoni kár fennállását. Emlékeztet arra, hogy a felperesnek kell az általa hivatkozott kárt bizonyítania. Márpedig a hivatkozott kár leírása különösen homályos, a vagyoni kár és a nem vagyoni kár összekeverésén alapul, és azt semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. Egyébiránt a felperes büntető jellegű kártérítést követel.

114 Másodszor és másodlagosan az Európai Unió Bírósága előadja, hogy a felperes nem bizonyította a hivatkozott nem vagyoni kár és az észszerű időn belüli határozathozatal állítólagos elmulasztása közötti okozati összefüggés fennállását. A hivatkozott nem vagyoni kár kizárólag a versenyszabályok felperes általi megsértéséből ered. Az állítólagos észszerűtlen időn belüli határozathozatal nem súlyosbította a jogsértés Bizottság általi megállapításának nem vagyoni következményeit, mivel a Törvényszék a jogsértés e megállapítását és a kiszabott bírság összegét helybenhagyta.

115 Harmadszor és harmadlagosan az Európai Unió Bírósága azzal érvel, hogy a megtéríthető nem vagyoni kárt legfeljebb 5000 euróra lehet becsülni.

116 Először is az állítólag a felperes vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért nem vagyoni károkat, másodszor pedig az állítólag magát a felperest ért nem vagyoni károkat kell megvizsgálni.

1) Az állítólag a felperes vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért nem vagyoni károkról

117 Rá kell mutatni arra, hogy a keresetlevélben foglalt kérelmek kizárólag a felperes saját érdekeire irányulnak, nem pedig vezető tisztségviselőinek vagy alkalmazottainak személyes érdekeire. Egyébiránt a felperes nem hivatkozik jogok olyan engedményezésére vagy olyan kifejezett meghatalmazásra, amely feljogosítaná őt arra, hogy a vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért károk megtérítése iránti kérelmet nyújtson be.

118 Így az állítólag a felperes vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért nem vagyoni károk megtérítése iránti kérelmet mint elfogadhatatlant el kell utasítani azzal az indokkal, hogy az ügy irataiból nem tűnik ki, hogy az említett vezető tisztségviselők és alkalmazottak feljogosították volna a felperest arra, hogy nevükben kártérítési keresetet nyújtson be (lásd ebben az értelemben: 2010. május 12-i CPEM kontra Bizottság végzés, C-350/09 P, nem tették közzé, EU:C:2010:267, 61. pont; 2009. június 30-i CPEM kontra Bizottság ítélet, T-444/07, EU:T:2009:227, 39. és 40. pont).

119 Mindenesetre nem nyert bizonyítást az, hogy a felperes vezető tisztségviselőit vagy alkalmazottait kár érte volna. Egyrészt ugyanis a felperes egyszerű állításokat tesz, és semmilyen konkrét bizonyítékkal nem szolgál, amely alátámasztaná azt, hogy vezető tisztségviselői és alkalmazottai aggodalmakkal és kellemetlenségekkel szembesültek amiatt, hogy a T-54/06. sz. ügyben sérült az észszerű időn belüli határozathozatal elve. Másrészt a felperes nem bizonyítja, hogy vezető tisztségviselőit és alkalmazottait olyan személyes és közvetlen kár érte, amely elkülönül a személyesen a felperest ért kártól.

120 Következésképpen az állítólag a felperes vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért nem vagyoni károk megtérítése iránti kérelmet mint elfogadhatatlant és mindenesetre mint megalapozatlant el kell utasítani.

2) Az állítólag a felperest ért nem vagyoni károkról

121 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy amennyiben a felperes semmilyen bizonyítékot nem terjeszt elő, amely alátámasztaná a nem vagyoni kárának fennállását, és amely alapján megállapítható lenne a kárának nagysága, a felperesnek legalább azt kell bizonyítania, hogy a kifogásolt magatartás a súlyosságánál fogva ilyen kárt okozhatott neki (lásd ebben az értelemben: 2009. július 16-i SELEX

Sistemi Integrati kontra Bizottság ítélet, C-481/07 P, nem tették közzé, EU:C:2009:461, 38. pont; 1999. január 28-i BAI kontra Bizottság ítélet, T-230/95, EU:T:1999:11, 39. pont; 2014. október 16-i Evropaïki Dynamiki kontra Bizottság ítélet, T-297/12, nem tették közzé, EU:T:2014:888, 31., 46. és 63. pont).

122 Elsősorban emlékeztetni kell arra, hogy a felperes arra hivatkozik, hogy különösen a befektetőkre és ügyfeleire tekintettel sérelem érte a jóhírnevét.

123 A felperes érvelését azonban nem támasztja alá olyan bizonyíték, amely azt bizonyítaná, hogy az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása a súlyosságánál fogva alkalmas volt arra, hogy a C(2005) 4634 határozat által okozott következményeken túl kihasson a jóhírnevére.

124 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a felperes nem bizonyította, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása sértette a jóhírnevét.

125 Mindenesetre a jelen ügyben a fenti 63. pontban tett azon megállapítás, hogy sérült az észszerű időn belüli határozathozatal elve, e jogsértés tárgyára és súlyára tekintettel elegendő ahhoz, hogy orvosolja a felperes jóhírnevét ért állítólagos sérelmet.

126 Másodsorban az a körülmény, hogy a felperes különösen a C(2005) 4634 határozat elleni keresetének sikerességét illetően bizonytalan helyzetbe került, valamennyi bírósági eljárás szükségképpeni velejárója. Egyébiránt a felperesnek szükségképpen tudnia kellett, hogy a T-54/06. sz. ügyet bizonyos fokú bonyolultság jellemzi, és hogy e bonyolultság egyrészt abból adódik, hogy a C(2005) 4634 határozat ellen különböző eljárási nyelveken számos keresetet nyújtottak be egymást követően párhuzamosan a Törvényszékhez, másrészt pedig abból, hogy e bíróságnak nagy terjedelmű ügyiratokat kellett alaposan megvizsgálnia, és különösen meg kellett állapítania a tényállást, és el kellett végeznie a jogvita anyagi jogi vizsgálatát.

127 A T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás 5 éves és 9 hónapos teljes időtartama azonban meghaladta a felperes által – különösen a keresete benyújtásának időpontjában – előre látható időtartamot. Egyébiránt a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárásban az eljárás írásbeli szakaszának vége és az eljárás szóbeli szakaszának megnyitása között egy 3 éves és 10 hónapos időszak telt el. E határidőket semmiképpen nem igazolhatja pervezető intézkedések elfogadása, bizonyításfelvétel vagy közbenső eljárási kérdések felmerülése. Végül a felperes egyáltalán nem járult hozzá magatartásával e határozathozatali időhöz. Ellenkezőleg, a felperes legalább kétszer kinyilvánította a Törvényszék felé várakozását, és kérte a T-54/06. sz. ügy sürgős elbírálását.

128 E körülmények között az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása a felperest olyan bizonytalan helyzetbe hozta, amely meghaladta a bírósági eljárásokkal rendszerint együtt járó bizonytalanságot. Ezen elhúzódó bizonytalan helyzet szükségképpen befolyásolta a meghozandó döntések tervezését és e társaság vezetését, tehát nem vagyoni kárt okozott.

129 Harmadsorban a jelen ügy körülményei között a felperest amiatt ért nem vagyoni kárt, hogy elhúzódó bizonytalan helyzetbe került, nem orvosolja teljes mértékben az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztásának megállapítása.

130 E tekintetben először is rá kell mutatni arra, hogy a felperes által kért, a fenti 112. pontban említett kártérítés különböző, többek között a jóhírnév sérelmével összefüggő nem vagyoni károk megtérítésére irányul, amely sérelmet nem bizonyították, és amelyet mindenesetre kellőképpen orvosol az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztásának megállapítása (lásd a fenti 122–125. pontot).

131 Másodszor a Bíróság megállapította, hogy figyelembe véve az uniós versenyjogi szabályok tiszteletben tartása biztosításának szükségességét, az uniós bíróság nem engedheti meg a fellebbezőnek a bírság megalapozottságának vagy összegének pusztán az észszerű időn belüli határozathozatal

elmulasztásának indokával történő megkérdőjelezését, miközben az e bírság összegével és az általa szankcionált magatartásokkal kapcsolatban tett megállapítások ellen irányuló jogalapok összességét elutasították (2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítélet, C-50/12 P, EU:C:2013:771, 87. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 2009. július 16-i Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ítélet, C-385/07 P, EU:C:2009:456, 194. pont; 2014. május 8-i Bolloré kontra Bizottság ítélet, C-414/12 P, nem tették közzé, EU:C:2014:301, 105. pont).

132 Ebből következik, hogy az uniós versenyjog szabályainak megsértése miatt a vállalkozással szemben bírságot kiszabó bizottsági határozat ellen indított bírósági kereset vizsgálata keretében az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása nem eredményezheti az e határozattal kiszabott bírság teljes vagy részleges törlését (2013. november 26-i Groupe Gascogne kontra Bizottság ítélet, C-58/12 P, EU:C:2013:770, 78. pont; 2013. november 26-i Kendrion kontra Bizottság ítélet, C-50/12 P, EU:C:2013:771, 88. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 2014. május 8-i Bolloré kontra Bizottság ítélet, C-414/12 P, nem tették közzé, EU:C:2014:301, 107. pont).

133 Márpedig az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztása miatt keletkezett nem vagyoni kár megtérítése kiszámításának azon módszere, amely a felperes kérelmének megfelelően abban állna, hogy a Bizottság által kiszabott bírság összegének bizonyos százalékát vegyék alapul, megkérdőjelezné az említett bírságot, noha nem bizonyították, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása hatással volt e bírság összegére.

134 A felperes azon kérelmét, hogy a C(2005) 4634 határozatban kiszabott bírság összegének csökkentése révén térítsék meg az állítólagos nem vagyoni kárt, el kell tehát utasítani.

135 Harmadszor a fenti 126–134. pontban kifejtett értékelésekre, továbbá különösen az észszerű időn belüli határozathozatal elmulasztásának terjedelmére, a felperes magatartására, az eljárás során kinyilvánított elvárására, az uniós versenyszabályok betartása biztosításának szükségességére és a jelen kereset hatékonyságára figyelemmel méltányosan úgy kell határozni, hogy a felperesnek nyújtott 6000 eurós kártérítés az őt amiatt ért kár megfelelő megtérítésének minősül, hogy a T-54/06. sz. ügyben folytatott eljárás során elhúzódó bizonytalan helyzetben volt.

c) A kamatokról

136 Harmadik kereseti kérelmében a felperes azt kéri, hogy a Törvényszék a számára nyújtható kártérítés összege után 2013. november 26-tól számítson fel késedelmi kamatokat.

137 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a késedelmi kamatok fizetésére vonatkozó kötelezettség főszabály szerint a kártérítési kötelezettséget megállapító ítéletből ered (lásd ebben az értelemben: 1990. június 26-i Sofrimport kontra Bizottság ítélet, C-152/88, EU:C:1990:259, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

138 A késedelmi kamatok mértékének megállapításakor figyelembe kell venni az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról szóló 966/2012/EU, Euratom európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazási szabályairól szóló, 2012. október 29-i 1268/2012/EU felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet (HL 2012. L 362., 1. o.) 83. cikke (2) bekezdésének b) pontját és 111. cikke (4) bekezdésének a) pontját. E rendelkezések értelmében a határidőben meg nem fizetett követelésekre az EKB által a fő refinanszírozási műveletei esetében alkalmazott, az *Európai Unió Hivatalos Lapjának* C sorozatában közzétett és az esedékesség napja szerinti hónap első naptári napján érvényes kamatláb alkalmazandó, amelyhez hozzá kell adni három és fél százalékpontot.

139 A jelen ügyben a fenti 109. és 135. pontban említett kártérítések után a jelen ítélet kihirdetésétől a teljes megfizetésig késedelmi kamatokat kell fizetni.

140 A késedelmi kamatok mértéke az EKB által a fő refinanszírozási műveleteire vonatkozóan megállapított, három és fél százalékponttal növelt kamatláb.

d) A kártérítések összegének és a kamatoknak a megállapítása

141 A fentiek összességére figyelemmel a jelen keresetnek részben helyt kell adni annyiban, amennyiben az az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása miatt a felperest ért károk megtérítésére irányul.

142 A további bankgarancia-költségek fizetése miatt a felperest ért kár megtérítése címén e társaságnak járó kártérítés 588 769,18 eurót tesz ki.

143 A felperesnek az őt ért nem vagyoni kár megtérítése címén járó kártérítés 6000 eurót tesz ki.

144 A fenti 142. és 143. pontban említett kártérítések összege után a fenti 139. és 140. pontban említett feltételek szerint késedelmi kamatokat kell fizetni.

145 A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

IV. A költségekről

146 Az eljárási szabályzat 134. cikkének (1) bekezdése alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Márpedig a 2015. január 6-i Kendrion kontra Európai Unió végzésben (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2015:2) az Európai Unió Bírósága által felhozott elfogadhatatlansági kifogást elutasították, és a költségekről ezen időpontban nem határoztak. Az Európai Unió Bírósága által képviselt Uniót kötelezni kell tehát saját költségeinek viselésén túl a felperes részéről a 2015. január 6-i Kendrion kontra Európai Unió végzés (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2015:2) alapjául szolgáló elfogadhatatlansági kifogással összefüggésben felmerült költségek viselésére.

147 Az eljárási szabályzat 134. cikkének (3) bekezdése értelmében részleges pernyertesség esetén mindegyik fél maga viseli saját költségeit. Azonban, ha az ügy körülményei alapján indokoltnak látszik, a Törvényszék határozhat úgy, hogy a fél saját költségein felül viseli a másik fél költségeinek egy részét is.

148 A jelen ügyben a felperes érdemi kereseti kérelmeit illetően részben pernyertes lett. Kártérítési kérelmét illetően azonban nagyrészt pervesztes lett. E körülmények között és az ügy körülményeinek összességére tekintettel úgy kell határozni, hogy mindegyik fél maga viseli saját költségeit.

149 Az eljárási szabályzat 138. cikkének (1) bekezdése alapján a jogvitába beavatkozó tagállamok és intézmények maguk viselik saját költségeiket. Úgy kell határozni, hogy a Bizottság maga viseli saját költségeit.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (kibővített harmadik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék kötelezi az Európai Unió Bírósága által képviselt Európai Uniót, hogy az észszerű időn belüli határozathozatalnak a 2011. november 16-i Kendrion kontra Bizottság ítélet (T-54/06, nem tették közzé, EU:T:2011:667) alapjául szolgáló ügyben való elmulasztása miatt a Kendrion NV-t ért vagyoni kár címén 588 769,18 euró kártérítést fizessen e társaságnak.

2) A Törvényszék kötelezi az Európai Unió Bírósága által képviselt Uniót, hogy fizessen 6000 euró kártérítést a Kendrionnak az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való elmulasztása miatt e társaságot ért nem vagyoni kár címén.

3) A fenti 1) és 2) pontban említett mindegyik kártérítés után a jelen ítélet kihirdetésének napjától kezdve a teljes megfizetésig késedelmi kamatot kell fizetni, amelynek mértéke az Európai Központi Bank (EKB) által a fő refinanszírozási műveleteire vonatkozóan megállapított, három és fél százalékponttal növelt kamatláb.

4) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

5) A Törvényszék az Európai Unió Bírósága által képviselt Uniót kötelezi saját költségein felül a Kendrion részéről a 2015. január 6-i Kendrion kontra Európai Unió végzés (T-479/14, nem tették közzé, EU:T:2015:2) alapjául szolgáló elfogadhatatlansági kifogással összefüggésben felmerült költségek viselésére.

6) Egyrészt a Kendrion, másrészt pedig az Európai Unió Bírósága által képviselt Unió viseli a jelen ítélet alapjául szolgáló keresettel összefüggésben felmerült saját költségeit.

7) Az Európai Bizottság maga viseli saját költségeit.

Papasavvas Labucka Bieliūnas

Kreuschitz Forrester

Kihirdetve Luxembourgban, a 2017. február 1-jei nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

I. A jogvita előzményei 1

II. Az eljárás és a felek kérelmei 2

III. A jogkérdésről 4

A. Az elfogadhatóságról 4

B. Az ügy érdeméről 5

1. Az észszerű időn belüli határozathozatalnak a T-54/06. sz. ügyben való állítólagos elmulasztásáról 6

2. Az állítólagos károkról és a feltételezett okozati összefüggésről 8

a) Az állítólagos vagyoni károkról és a feltételezett okozati összefüggésről 9

1) Előzetes észrevételek 9

2) A bírságösszeg utáni kamatfizetésről 10

3) A bankgarancia-költségek fizetéséről 11

4) A keletkezett vagyoni kár értékeléséről 13

b) Az állítólagos nem vagyoni károkról és a feltételezett okozati összefüggésről 14

1) Az állítólag a felperes vezető tisztségviselőit és alkalmazottait ért nem vagyoni károkról 15

2) Az állítólag a felperest ért nem vagyoni károkról 15

c) A kamatokról 17

d) A kártérítések összegének és a kamatoknak a megállapítása 18

IV. A költségekről 18